

יעוץ ותוכן הלכתי הרב צבי הרץ
כתיבה ועריכה שלמה שיפמן

עלון סיפורים להלכה שלמה

ערש"ק פרשת מטות מסעי תשע"ז

עלון מס' 60

בס"ד

השומר שבת חלק ט'

תקציר הפרקים הקודמים

הנערים קבעו ללמוד שיעור קבוע במסכת שבת עם הרב יעקב פעם בשבוע, ביום שלישי, והרב יעקב התנה את הדבר בכך שהם גם ילמדו אח"כ הלכות שבת הלכה למעשה.

לאחר עבודה מאומצת השלימו הנערים את פרויקט כתיבת הקונטרס בהלכות פסח, הנערים בקשו ממר שכטר כי יעזור להם להוציא את הקונטרס לאור

שכטר "קראו הנערים מר שכטר הרים את עיניו וענה "ערב טוב, ערב טוב" - "מה שלומכם?" - "ב"ה" ענו השניים ומתן הוסיף "רצינו לדבר אתך, יש לך זמן? או שאתה עסוק?" ב"ה תמיד עסוקים" ענה מר שכטר "אבל בשבילכם תמיד יש לי זמן" - "אתה בטוח שזה בסדר?" שאל נחום "הרי אתה באמצע משהו עכשיו" - "שטויות" השיב מר שכטר "פשוט אחרי השיעור של הרב יעקב, שבו הוא אמר שבשיעור הבא נילמד כיצד ניתן להכין תה בשבת, נזכרתי כי כבר הרבה זמן תכננתי לחדש את אדניות עשבי הריח שלי, שאיתם הייתי רגיל להכין תה, עוד מהתקופה שהייתי בחו"ל, אז הנה עכשיו אני בדיוק מכין לי אדניות חדשות" - "אז אולי אתה צריך עזרה?" -

"הייתי מאד שמח לקבל עזרה, אבל אין ברצוני להטריח אתכם, בטח אתם מאד עסוקים בדברים יותר חשובים" - "זה בסדר" קראו השניים "כמה דקות עזרה לחבר לא יזיק לנו" - "מצויין" קרא מר שכטר "א"כ, עכשיו שאתם איתי, בעזרה נסיים את המלאכה עוד יותר מהר, ואח"כ נשב לדבר" -

"סבבה" אמרו השניים "ראשית יש למלא את האדניות בחול, הנה, אתם רואים שם בפניה יש ערימת עפר" אמר מר שכטר והצביע על פינת החצר "אשמח אם תמלאו את האדניות בעפר" נחום ומתן החלו ללכת לכיוון הערימה ואז עצר אותם מר שכטר "חכו רגע, אל תשכחו להשתמש באת החפירה הנמצא ליד הערימה, לא כדאי לגעת בעפר ישר בידיים, כי אתם יודעים בתקופה זו של הקיץ מצוי למצוא עקרבים ונחשים, וממש לא בא לי שמישהו מכם יפצע ח"ו" השניים עקבו אחר הוראותיו של מר שכטר, ומילאו בוריזות את האדניות בחול, אחר השיבו את האדניות אל השולחן - "יפה" אמר מר שכטר "עכשיו נשתול בתוכם את השתילים שקניתי, הנה ראשון נשתול את הנענע, אתם יודעים שבחוץ לארץ קוראים לנענע מנטה, ושיש כ 30 מינים שונים של עשב הנענע" - "וואו, כל כך הרבה" קרא נחום - "כן" ענה מר שכטר "וטוב לשתות תה נענע כאשר יש בחילות, בעיות במעיים, כאבי ראש וחום" לאחר שהכניס מר שכטר את הנענע לאדנית קרא "עכשיו נעבור ללואיזה לימונית, אולי יעניין אתכם לדעת כי שיח זה הוא ממשפחת הוורבניים ומוצאו מדרום אמריקה וגם אותו טוב לשתות כאשר יש בעיות במערכת העיכול, ולסיום להיום נשתול את הרומריין" - "שיהו

"בוקר טוב בחורים" פתח הרב חנן את דבריו כאשר נכנס לכיתה, אחר המשיך ואמר "עשיתם עבודה מדהימה" - "על איזה עבודה הרב מדבר?" שאל עידו - "אה, על העבודה הזו" ענה הרב חנן ותוך כדי הוא הוציא חוברת מתוך תיקו - "היי זה הקונטרס שלנו" קרא נחום בקול רם - "נכון מאד" ענה הרב חנן - "אבל רגע" שאל מתן "איך הקונטרס הגיע לרב? הרי זו החוברת שנתנו לרב יעקב" - "כל הכבוד על הזיהוי" אמר הרב חנן בבת צחוק "אז באמת, זו החוברת שנתתם לרב יעקב, ואחרי שהרב יעקב עבר עליה, וכתב לכם הסכמה על הקונטרס, הוא העביר את החוברת אליי, על מנת שגם אני אתרשם מפועלכם המבורך" - "וואו!!! זה אל אייב" "איזה יופי, הדברים מתחילים לזוז" - "אכן, ב"ה" אמר הרב חנן "גלגלי הוצאת הקונטרס החלו לפעול, ושוב ברצוני

לשבח אתכם, ראשית על עבודת הצוות שעשיתם פה, זה לא פשוט לעבוד ביחד, ואני מאד שמח שהצלחתם בגדול, וכנראה שבגלל האחדות יוצאת הדופן שלכם הקב"ה עזר לכם להוציא קונטרס מושקע ומרשים, שאני בטוח שכמו שהשקעתם בתוכנו גם תשקיעו בעיצובו החיצוני, כי אתם בוודאי זוכרים את דברי הגמרא, כלים נאים מרחיבים דעתו של האדם" - "מה זה קשור לענייני?" שאל אליהו - "הכוונה" ענה הרב חנן "שאם הספר נראה טוב גם בעיצובו, לאנשים תהיה יותר משיכה ללמוד מתוכו, שכן זהו דרך העולם, דברים יפים מושכים את העיניים, ואח"כ גם הלב נמשך, הדברים אמורים גם לצד הטוב, וגם לצד שכנגד, ואני מברך אתכם שתמשיכו להגדיל תורה ולהאדירה, ואם תצטרכו עזרה נוספת ממני אשמח לעמוד לרשותכם במה שאוכל"

"אז איך מתקדמים מכאן?" שאל עידו "עכשיו ניגש עם החוברת למר שכטר ונשמע ממנו מה הוא מציע לעשות" - "סבבה" אמר מתן "בערב אקפוץ אליו" - "גם אני" אמר נחום - "א"כ" שאל הרב חנן "למי עלי לתת את החוברת?" - "אני אקח" אמר נחום וקם לקחת את החוברת מהרב חנן.

אחרי הלימודים ניגשו מתן ונחום לביתו של מר שכטר כשהתקרבו לחצר הבית הבחינו כי מר שכטר יושב על כסא בגינה, ובסמוך לו נמצא שולחן ועליו אדניות - "שלום מר

וכן אין לחשוש לצביעת המים ע"י תמצית התה, כי אין צביעה באוכלים. (שו"ע או"ח סימן שכ סעיף יט)

–"הרב" שאל אליאב "ומה עושים עם קפה?" –"שאלה מצוינת" השיב הרב יעקב "אך בקפה ישנם שני סוגים, ישנו קפה נמס ויש קפה שחור, שלכל אחד יש דין שונה ונלמד ראשית על הכנת קפה נמס – מאחר ופולי הקפה עוברים בישול ויבוש, הרי דינם כדבר מבושל. והדין הוא שאין בישול אחר בישול בדבר יבש, (שו"ע שיח סעיף ד) על כן מותר לערות על קפה נמס מכלי ראשון. (שו"ת יחיה דעת חלק ב סימן מד), ויש מחמירים שלא לערות מכלי ראשון כי בסופו של דבר אבקת הקפה נמסה וזה נחשב כדבר לח, ויש בישול אחר בישול בלח. (שו"ת מנחת יצחק חלק א סימן נה, שש"ב א.ס) הכנת קפה שחור – קפה שחור / טורקי נעשה ע"י שפולי הקפה עוברים קליה בחום ולא מתבשלים במים. נחלקו הפוסקים האם יש בישול אחר צליה או קליה. (שו"ע או"ח סימן שיח סעיף ה)

מנהג האשכנזים להחמיר, ולכן אסור לערות מכלי ראשון ישירות על קפה קלוי. (רמ"א ומ"ב שם)

אצל הספרדים נחלקו הדעות – יש מקילים וטוענים שלדעת השו"ע אין בישול אחר צליה. (שו"ת יחיה דעת חלק ב סימן מד) ויש מפוסקי ספרד המחמירים בכך. (בן איש חי שנה שניה פרשת בא אות ו, שו"ת אור לציון חלק ב פרק ל אות ד)

"ויש לדעת" הוסיף הרב יעקב "שאם רוצים להוסיף עוד מרכיבים לקפה או לתה כגון הל או חוויג', ההלכה אומרת שכל דבר שאינו מבושל לפני שבת, אסור לערות עליו מכלי ראשון, או לתת אותו לתוך כלי שני. ולגבי הנחתו בכלי שלישי הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים כפי שכבר למדנו בעניין הכנת התה"

–"הרב" שאל נתן "ומה לגבי ערבוב הקפה, פעם שמעתי שיש בעיה לערבב תבשילים בשבת" –"זה נכון" אישר הרב יעקב "פעולת ערבוב נקראת בהלכה 'מגיס' וכך היא ההלכה לגבי מי שרוצה להגיס בשבת, תבשיל שאינו מבושל כל צרכו, אסור לערבבו או להוציא ממנו בכף בשבת (כל זמן שחום התבשיל הוא יותר מחום שהיד סולדת בו) (שו"ע או"ח סימן שיח סעיף יח) כי כל העושה דבר מצרכי הבישול הרי זה מבשל. (רמ"ב הלכות שבת פרק ט הלכה ד)

אם התבשיל מבושל כל צרכו, אין בו משום מגיס ומותר להוציא ממנו בכף. (שו"ע או"ח סימן שיח סעיף יח) ואפילו לערבב אותו. (מ"ב ס"ק קטו) ומפשט דברי השו"ע משמע שמותר לעשות כן אפילו כשהתבשיל נמצא על האש. אך יש האוסרים לערבב תבשיל כאשר הוא עומד על האש או מקור חום אחר כגון פלטה, אפילו אם התבשיל מבושל כל צרכו. (משנה ברורה סימן שיח ס"ק קיג)

"זהו סיימנו להיום" אמר הרב יעקב "בעז"ה בשבוע הבא נמשיך ללמוד הלכות נוספות בהלכות שבת" לאחר השיעור התכנסו הנערים סביב מר שכטר לשמוע אילו בשורות יש בפיו, מר שכטר לא אכזב ואמר "ב"ה בררתי לכם את כל הפרטים מעניין אתכם לשמוע" –"בטח" קראה החבורה –"א"כ" אמר מר שכטר "הבה נתחיל...."

איזה ריח טוב" קרא מתן –"אהה" קרא מר שכטר "אם אהבת את הריח, אז אולי גם תזכה אותנו בברכת בורא עצי בשמים" –"צודק" השיב מתן הוא אחז בעדינות ברוזמרין וברך בקול ומר שכטר ונחום ענו אמן –"יופי מצויין" אמר מר שכטר "סיימנו לעת עתה, בואו ניכנס פנימה נשטוף ידיים נשתה משהו קר ונראה במה אוכל לעזור לכם"

לאחר שסיימו לנקות ידיים התיישב מר שכטר על הספה "זהו אני מוכן ומזומן לשמוע מזה בפיכם" נחום הושיט למר שכטר את החוברת ואמר "זהו הקונטרס שעליו דיברנו איתך" –"יפה מאד" אמר מר שכטר "נו כבר קיבלתם הסכמה מהרב יעקב?" –"כן, היום קיבלנו אותה" אמר מתן והושיט את כתב ההסכמה למר שכטר, מר שכטר עיין בכתוב מס' דקות ואמר "ישר כוחכם אני רואה שגם הרב יעקב התפעל מאד ממה שכתבם,

א"ב עכשיו צריך להתקדם הלאה" –"נכון" אמר נחום "ובשביל זה באנו" –"עשיתם בחכמה" אמר מר שכטר בחיוך "אני אעשה כמה טלפונים לחברים שלי ואעדכן אתכם ביום שלישי אחרי השיעור מה גיליתם" –"תודה רבה" ענו החברים ופנו לצאת מביתו של מר שכטר.

יום שלישי הגיע כולם התאספו לשיעורו השבועי של הרב יעקב, לאחר שסיימו ללמוד את חלק הגמרא, פתח הרב

יעקב ואמר "בשבוע שעבר עצרנו בדיוק בנקודה כיצד ניתן להכין תה בשבת, רק נחזור על הכלל ההלכתי שעירוי מכלי ראשון מבשל כדי קליפה. (שו"ע שיח סעיף , מ"ב ס"ק עד) ועל כן אסור בשבת לערות ישירות מהמיחם על עלי תה שבכוס, ויש בזה חשש איסור תורה. (מ"ב שיח ס"ק לט) "ועכשיו נמשיך קדימה להכנת התה" אמר הרב יעקב ואחר המשיך את דבריו "יש דברים הנקראים "קלי הבישול" שהם מתבשלים גם בכלי שני. (משנה ברורה סימן שיח ס"ק מב). ועל כן עלי תה שהם רכים וקלים לבישול, אסור לשים אותם אפילו לתוך כלי שני. (משנה ברורה סימן שיח ס"ק לט) לשים עלי תה בתוך כלי שלישי, כלומר לערות מהמיחם לכוס, ומחכוס לערות לכוס אחרת – יש מקילים (משנה ברורה סימן שיח ס"ק מז בשם פמ"ג, שש"ב מהדורה ראשונה, אגרות משה או"ח חלק ד סימן עד, שו"ת יביע אומר חלק ז – אורח חיים סימן מ), ויש אוסרים. (ערוך השולחן סימן שיח סעיף כח, חזון איש הלכות שבת סימן נב, שש"ב מהדורה שניה ושלישית פרק ה סעיף נה)

לכן לכתחילה לצאת ידי המחמירים, כדאי להכין תמצית תה לפני שבת, כלומר שיבשל את עלי התה עם מים בסיר על הגז לפני השבת, או שיערה על עלי התה מים חמים מכלי ראשון לפני שבת ויערבב את העלים עם המים החמים, ואז יכול לרוקן את הנוזלים ולהשאיר את עלי התה יבשים, וכך יהיה מותר לערות בשבת עליהם מים מכלי ראשון. או להשאיר את התמצית הנוזלית, ובשבת מותר לשפוך את מי התמצית לתוך מים חמים בכלי שני. (משנה ברורה סימן שיח ס"ק לט) וכמובן שאם נגמרו המים בתמצית ונשארו עלי התה יבשים, יהיה מותר לערות עליהם מים חמים מכלי ראשון (מיחם).

העלון מוקדש השבוע לעילוי זשמת

רבנו רבי שלמה יצחקי – רשי הקדוש (כ"ט תמוז)

מור אבי דוד שלום בר שלמה רב שיפמן ע"ה

הרה"ק משולם זושא בה"ר אהרן יוסף לוריא זצוק"ל ז"ע